

Historia i społeczeństwo

Rozkład materiału dla klasy 4 szkoły podstawowej

Temat lekcji	Ścieżki edukacyjne	Liczba godzin	Osiągnięcia ucznia	Osiągnięcia ucznia
			Poziom podstawowy	Poziom ponadpodstawowy
Uczeń:				
Wkraczamy w świat historii				
1. Czym jest historia?	Edukacja czytelnicza i medialna	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: historia, przeszłość, badacz dziejów – potrafi określić przedmiot badań historycznych – potrafi wyjaśnić znaczenie wynalazku pisma dla badania procesu dziejowego – wymienia pytania jakie stawiają sobie historycy w procesie rekonstruowania dziejów 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia dziedziny wiedzy pomocne w pracy historyka i wyjaśnia ich znaczenie – potrafi wyjaśnić związek między historią opisaną w podręcznikach a dziejami własnej rodziny lub miejsca zamieszkania – potrafi wyjaśnić znaczenie powiedzenia: „historia jest nauczycielką życia”
2. Bogactwo źródeł historycznych	Edukacja czytelnicza i medialna	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami źródło historyczne, archeologia, prahistoria, nauka pomocnicza historii, wykopalisko archeologiczne, pismo – potrafi dokonać podziału źródeł na pisane i niepisane (materialne) – potrafi wymienić przykłady źródeł historycznych obu typów – wymienia niektóre nauki pomocnicze historii (chronologia, 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wyjaśnić czym różni się historia od archeologii – potrafi wyjaśnić na wybranych przykładach sposób odtwarzania przez historyków procesu dziejowego w oparciu o źródła historyczne – potrafi wyjaśnić jakie znaczenie dla historyka ma prawdziwość przekazu źródłowego

			<p>genealogia)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia na czym polegają badania archeologiczne – wyjaśnia jaką rolę w badaniach historycznych odgrywają źródła historyczne 	
3. Jak mierzymy czas w historii	Edukacja czytelnicza i medialna	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: godzina, dzień, rok, wiek, millenium, zegar słoneczny, kalendarz, rok przestępny, era, rachuba czasu – wyjaśnia znaczenie pomiaru czasu – wyjaśnia znaczenie chronologii w badaniach historycznych – potrafi przedstawić ogólnie genezę kalendarza – potrafi wyjaśnić znaczenie narodzin Chrystusa dla współczesnej rachuby lat – potrafi, posługując się datą roczną zdarzenia określić wiek, w którym miało ono miejsce – potrafi prawidłowo posługiwać się cyframi rzymskim dla oznaczenia wieku – potrafi posługiwać się osią czasową prawidłowo oznaczając na niej zdarzenia mające miejsce w okresie po narodzinach Chrystusa – wymienia chronologicznie epoki historyczne określając 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami epoka historyczna, kalendarz juliański, gregoriański, – wymienia inne niż chrześcijańska rachuby czasu (rzymską, muzułmańską, żydowską) i ogólnie wyjaśnia ich genezę – potrafi posługiwać się osią czasową – potrafi prawidłowo umiejscowić na osi czasowej wydarzenia mające miejsce w okresie przed i po narodzinach Chrystusa – potrafi posługiwać się skrótami dotyczącymi chronologii – potrafi wymienić przełomowe zdarzenia stanowiące początek epok – wyjaśnia znaczenie źródeł audiowizualnych dla poznania historii najnowszej

			ogólnie ich daty skrajne (podając wiek)	
4. Z wizytą w muzeum	Edukacja regionalna, dziedzictwo kulturowe w regionie, edukacja czytelnicza i medialna	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: muzeum, eksponat, kolekcja, renowacja, skansen, kultura ludowa, konserwacja, pracownia konserwatorska – wyjaśnia genezę terminu muzeum – wyjaśnia cel istnienia muzeum – dokonuje uproszczonej klasyfikacji muzeów – egzemplifikuje poszczególne typy muzeów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia jakiego typu informacji można poszukiwać w określonym typie muzeum – wyjaśnia konserwatorskie i dydaktyczne funkcje spełniane przez muzea – wyjaśnia rolę muzeów w popularyzowaniu wiedzy historycznej
5. Do czego badaczowi historii potrzebne są mapy	Edukacja czytelnicza i medialna	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: mapa, kartograf, kartografia, mapa fizyczna, mapa historyczna, atlas, plan, skala, legenda – wyjaśnia ogólne zastosowanie map – wyjaśnia znaczenie map historycznych dla warsztatu historyka – wyjaśnia na czym polega różnica w zastosowaniu mapy i planu – wyjaśnia znaczenie jakie ma skala i legenda dla właściwego zrozumienia treści mapy lub planu – wyjaśnia znaczenie wykorzystania dawnych map jako źródeł historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje elementy różniące dawną mapę od współczesnej (na podstawie map zawartych w podręczniku) – wyjaśnia przyczyny różnic w wyglądzie i treści istniejących między dawnymi mapami a współczesnymi
Powtórzenie wiadomości		1		
Praca klasowa		1		

Żyję wśród ludzi

<p>1. Rodzina – klucz do mojej historii</p>	<p>Wychowanie do życia w rodzinie</p>	<p>1</p>	<p>– prawidłowo posługuje się pojęciami: rodzina, ród, pokolenie, genealogia, drzewo genealogiczne, po kądzieli, po mieczu, władza rodzicielska – wyjaśnia na czym polegają obowiązki rodziców wobec dzieci – wymienia źródła wiedzy na temat swojej rodziny – sporządza drzewo genealogiczne swojej rodziny</p>	<p>– prawidłowo posługuje się pojęciami: krewny, powinowaty, Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy – wyjaśnia ogólnie, bądź na wybranych przykładach nazw własnych, genezę nazwisk</p>
<p>2. Moje role w życiu. Ja i inni</p>	<p>Wychowanie do życia w rodzinie</p>	<p>1</p>	<p>– prawidłowo posługuje się pojęciami: godność człowieka, prawo, prawa dziecka, Rzecznik Praw Dziecka, konstytucja – wyjaśnia różnicę między uprawnieniem a obowiązkiem – wyjaśnia znaczenie poszanowania godności ludzkiej – wymienia podstawowe prawa przysługujące człowiekowi – wymienia podstawowe prawa przysługujące dziecku – wymienia najważniejsze akty prawne i instytucje stojące na straży praw człowieka</p>	<p>– prawidłowo posługuje się pojęciami indywidualizm, prawa człowieka – wyjaśnia na czym polega indywidualizm człowieka – wyjaśnia znaczenie istnienia w prawie polskim i między narodowym, aktów prawnych chroniących prawa dziecka – wyjaśnia z pomocą nauczyciela treść konstytucyjnego zapisu dotyczącego ochrony praw dziecka</p>
<p>3. Szkoła – pierwszy krok do kształtowania samorządności</p>	<p>Wychowanie patriotyczne i obywatelskie</p>	<p>1</p>	<p>– prawidłowo posługuje się pojęciami: szkoła, klasa szkolna, norma, prawa i obowiązki ucznia, dyscyplina, samorząd szkolny,</p>	<p>– wymienia wartości wspólne dla całej klasy – wyjaśnia zasady uczniowskiego współżycia i współpracy</p>

			<p>samorząd klasowy</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia ogólnie genezę szkoły – wyjaśnia cel istnienia szkoły – wymienia prawa i obowiązki ucznia – wymienia główne zadania samorządu szkolnego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie norm dla funkcjonowania społeczności uczniowskiej – wyjaśnia rolę samorządu uczniowskiego w życiu szkoły – wyjaśnia wpływ samorządu na kształtowanie postaw społecznych uczniów
Polska moją ojczyzną				
1. Moja mała ojczyzna	Wychowanie patriotyczne i obywatelskie. Edukacja czytelnicza i medialna	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciem: mała ojczyzna, – wymienia źródła informacji o swojej miejscowości – potrafi określić położenie swojej miejscowości na mapie – wymienia podstawowe informacje dotyczące historii rodzinnej miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia związek między środowiskiem przyrodniczo-geograficznym a zajęciami ludności – opisuje dzieje rodzinnej miejscowości – potrafi zaprezentować rodziną miejscowość, wskazując na jej historię i związaną z nią zabytki
2. Poznajemy regionalne tradycje i obyczaje	Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w regionie. Edukacja czytelnicza i medialna	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: kraina historyczna, region kulturalny, obyczaj, gwara, tradycja, – wymienia krainy historyczne Polski – wskazuje na mapie krainy historyczne Polski – wskazuje na mapie największe ośrodki miejskie położone na obszarze poszczególnych krain historycznych Polski – wymienia przykłady symboli tradycji – wymienia przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia na wybranych przykładach znaczenie tradycyjnych obyczajów – opisuje tradycyjne obyczaje rodzinnego regionu – wyjaśnia rolę tradycji w jednoczeniu narodu

			tradycyjnych obyczajów – wymienia tradycyjne obyczaje rodzinnego regionu	
3. Jeszcze Polska nie zginęła – polskie symbole narodowe	Wychowanie patriotyczne i obywatelskie. Edukacja czytelnicza i medialna	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: symbol narodowy, hymn, godło, przysięga – wymienia polskie symbole narodowe – wyjaśnia genezę i znaczenie polskich symboli narodowych – zna słowa Hymnu Polskiego – wyjaśnia jak zachować się wobec ojczystych symboli narodowych – wyjaśnia w jakich sytuacjach i w jakim celu powinno wykorzystywać się symbole narodowe	– wyjaśnia rolę jaką odegrały symbole narodowe w historii państwa polskiego – wyjaśnia rolę spełnianą przez symbole narodowe we współczesnym społeczeństwie polskim
4. Kto ty jesteś? Polak mały...	Wychowanie patriotyczne i obywatelskie. Edukacja czytelnicza i medialna	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: ojczyzna, patriotyzm, mniejszość narodowa, Polonia – wymienia wspólne elementy łączące Polaków – wymienia prawa mniejszości narodowych gwarantowane przez prawo polskie – wskazuje na mapie Polski największe skupiska mniejszości narodowych – wymienia państwa w których znajdują się duże skupiska Polaków	– wyjaśnia znaczenie patriotyzmu – wyjaśnia w jaki sposób należy okazywać patriotyzm – wyjaśnia dlaczego mniejszościom narodowym należy zapewnić możliwość pielęgnowania języka ojczystego i tradycji narodowych – wyjaśnia ogólnie przyczyny emigracji w przeszłości i we współczesności
5. Zwiedzamy zabytki i miejsca pamięci narodowej	Wychowanie patriotyczne i obywatelskie. Edukacja	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: zabytek, pomnik	– wyjaśnia znaczenie zabytków w procesie poznawania przeszłości

	czytelnicza i medialna. Edukacja ekologiczna		<p>przyrody, dziedzictwo narodowe</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia skrót UNESCO – przedstawia cele działalności UNESCO – wyjaśnia przyczyny stworzenia Listy Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego – wymienia niektóre z zabytków polskich wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego – wymienia zabytki znajdujące się w jego najbliższym otoczeniu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie cywilizacyjno-kulturowe ochrony zabytków – potrafi ogólnie przedstawić dzieje wybranych polskich zabytków umieszczonych na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Społecznego
6. Polska w Europie	Wychowanie patriotyczne i obywatelskie. Edukacja czytelnicza i medialna	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: Unia Europejska, państwo członkowskie, motto, wspólna waluta – wymienia datę dzienną Dnia Europy – wyjaśnia znaczenie Dnia Europy – wymienia symbole Unii Europejskiej – opisuje symbole Unii Europejskiej – wyjaśnia ogólnie polityczne przyczyny powstania Unii – wskazuje na mapie państwa członkowskie Unii – wskazuje na mapie państwa sąsiadujące z Polską 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia na czym polega wspólne dziedzictwo cywilizacyjne państw Unii – wyjaśnia symbolikę flagi europejskiej – wyjaśnia, w oparciu o motto Unii, cel jej powstania i istnienia – wyjaśnia korzyści płynące z członkostwa Polski w Unii Europejskiej
Powtórzenie wiadomości		1		
Praca klasowa		1		
Życie ludzi wczoraj i dziś				
1. Zmagania	Edukacja	1	– prawidłowo	– wyjaśnia

<p>pierwszych ludzi</p>	<p>ekologiczna. Edukacja czytelnicza i medialna</p>		<p>posługuje się pojęciami: prahistoria, wykopaliska, myślistwo, zbieractwo, rybołówstwo, hodowla, rolnictwo, rzemiosło, tkactwo, garncarstwo, udomowienie, koczowniczy (osiadły) tryb życia, handel – wyjaśnia znaczenie opanowania przez człowieka technik rozniesienia ognia – wyjaśnia znaczenie wynałazku pisma dla badań nad przeszłością człowieka – wymienia materiały z których ludzie pierwotni wykonywali swe narzędzia – podaje przybliżoną datę porzucenia przez człowieka gospodarki przyswajającej na rzecz gospodarki wytwórczej – wyjaśnia znaczenie jakie dla ludzi miało wynałazki technik uprawy roli (rewolucja neolityczna) – wymienia Biskupin jako przykład prehistorycznej osady</p>	<p>przedmiot badań, którym zajmuje się archeologia – wyjaśnia znaczenie grupowego bytowania ludzi pierwotnych – wyjaśnia znaczenie rolnictwa dla porzucenia przez człowieka koczowniczego trybu życia – wyjaśnia znaczenie porzucenia przez człowieka koczowniczego trybu życia dla jego ewolucji jako istoty społecznej</p>
<p>2. Życie codzienne w średniowiecznym zamku</p>	<p>Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w regionie. Edukacja czytelnicza i medialna</p>	<p>1</p>	<p>– prawidłowo posługuje się pojęciami: zamek, mur obronny, wieża obronna, fosa, rycerz, turniej rycerski, paż, giermek, pasowanie na rycerza, kodeks rycerski, zbroja, przyłbica, kopia, ostrogi – opisuje czynniki decydujące o lokalizacji zamków</p>	<p>– opisuje konstrukcję zamku z uwzględnieniem funkcji poszczególnych elementów jego architektury – wyjaśnia funkcje jakie spełniały zamki – opisuje etapy drogi jaką musiał przebyć kandydat na rycerza – wyjaśnia symbolikę ceremonii</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – wymienia funkcje spełniane w przeszłości przez zamki – wymienia etapy drogi jaką musiał przejść kandydat na rycerza – wymienia funkcje spełniane przez rycerstwo w średniowiecznym społeczeństwie – wymienia najważniejsze cechy rycerza – wymienia elementy uzbrojenia rycerza – wymienia najważniejsze zasady należące do kodeksu rycerskiego 	<p>pasowania na rycerza</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia na czym polegał etos rycerza – wyjaśnia funkcje spełniane przez rycerstwo w średniowiecznym społeczeństwie – opisuje zbroję rycerską – wymienia i opisuje elementy etosu rycerskiego, które zachowały swoją aktualność do dzisiaj
3. W średniowiecznym klasztorze	Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w regionie. Edukacja czytelnicza i medialna	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: klasztor, zakon, mnich, zakonnik, skrytorium, skryba, reguła zakonna, refektarz, manuskrypt, habit – wyjaśnia jaką rolę w życiu religijnym odgrywały niegdyś klasztory – wyjaśnia dlaczego życie zakonników zostało ściśle podporządkowane surowym regułom zakonnym – opisuje życie i zajęcia zakonników żyjących w klasztorach – wymienia nazwy najpopularniejszych zakonów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie religii w życiu społeczeństwa średniowiecznego – wyjaśnia przyczyny powstania zakonów i klasztorów – wyjaśnia funkcje społeczne i gospodarcze odgrywane przez średniowieczne klasztory
4. Wieś wczoraj i dziś	Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: trójpolówka, zboża 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia na czym polegał postęp w technice upraw i zastosowaniu

	regionie. Edukacja czytelnicza i medialna		<p>jare, zboża ozime, ugór, lokacja wsi, sołtys, danina, dziesięcina, pańszczyzna, dyby</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne etapy rozwoju techniki uprawy roli na ziemiach polskich (gospodarka wypaleniskowa, trójpolówka – płodozmian) – opisuje proces lokowania wsi – opisuje wieś lokacyjną – wymienia narzędzia rolnicze, którymi posługiwano się w różnych okresach historycznych – opisuje powinności i obowiązki chłopów wobec państwa, instytucji kościelnych i właścicieli ziemi – opisuje czynniki w przeszłości wyznaczające rytm życia na wsi – wskazuje na mapie lokalizację najbliższego skansenu ludowego 	<p>narzędzi w rolnictwie</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pozycję społeczną zajmowaną w przeszłości przez chłopów – porównuje charakter pracy w rolnictwie w okresie przed i po rewolucji przemysłowej – potrafi samodzielnie wyszukać informacje dotyczące najbliższych skansenów ludowych
5. W średniowiecznym mieście	Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w regionie. Edukacja czytelnicza i medialna	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: rada miejska, ratusz, cech, rynek, targ, getto, – wymienia miejsca lokalizacji miast – wymienia funkcje spełniane przez miasta – opisuje zajęcia ludności miejskiej – opisuje ogólny plan miasta lokacyjnego – wyjaśnia prerogatywy władzy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia czynniki decydujące o lokalizacji miast – wyjaśnia społeczne i gospodarcze znaczenie rozwoju miast – wyjaśnia prawno publiczne położenie gmin miejskich w danych społeczeństwach – wyjaśnia czynniki wpływające na rozwój gospodarczy

			<p>miejskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje strukturę społeczną mieszczaństwa – opisuje wybrane aspekty życia w mieście – wyjaśnia genezę współczesnych starówek miejskich 	miast
6. W drukarni Jana Gutenberga	Edukacja czytelnicza i medialna	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: manuskrypt, druk, ruchoma czcionka, papirus, pergamin, pismo klinowe, pismo obrazkowe (hieroglify) pismo alfabetyczne, alfabet – wymienia materiały pisarskie używane przez ludzi na przestrzeni dziejów – opisuje proces powstawania książek w okresie przed wynalezieniem druku – wymienia i opisuje wybrane, stosowane w przeszłości, rodzaje pisma – opisuje metody zapisywania informacji stosowane przez ludzi na przestrzeni dziejów – wyjaśnia istotę wynalazku jakim była ruchoma czcionka drukarska 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie wynalezienia druku i zastosowania ruchomej czcionki drukarskiej – wyjaśnia doniosłość wynalazku pisma alfabetycznego
7. Mikołaj Kopernik i jego odkrycie. Nauka	Wychowanie patriotyczne i obywatelskie. Edukacja czytelnicza i medialna	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: uniwersytet, astronomia, teoria geocentryczna, teoria heliocentryczna, – opisuje okoliczności założenia Akademii Krakowskiej – wyjaśnia ogólnie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie powstania uniwersytetu w Krakowie – wyjaśnia znaczenie odkrycia naukowego Mikołaja Kopernika dla rozwoju nauki – wyjaśnia znaczenie odkrycia

			<p>istotę teorii geocentrycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia istotę odkrycia naukowego Mikołaja Kopernika, zrekapitulowaną w słowach: „wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię” – opisuje sposoby w jaki upamiętniono Mikołaja Kopernika i jego dzieła 	<p>kopernikańskiego dla rozwoju cywilizacyjnego ludzkości</p>
8. W mieście przemysłowym XIX wiek	<p>Edukacja ekologiczna. Edukacja czytelnicza i medialna</p>	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: miasto przemysłowe, fabryka, fabrykant, robotnik, metro – wskazuje rozwój przemysłu jako główny czynnik rozwoju miast w XIX wieku – opisuje warunki życia robotników i fabrykantów – wskazuje Łódź jako przykład polskiego wielkiego miasta przemysłowego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia różnice między miastem średniowiecznym a miastem przemysłowym XIX wieku – wyjaśnia związek między rozwojem przemysłu a rozwojem miast
Powtórzenie wiadomości		1		
Praca klasowa		1		